

Сутність, об'єкти та функції бюджетування на підприємстві

В сучасних економічних умовах українські підприємства функціонують у нестабільному економічному та соціально-політичному середовищі. В умовах невизначеності підприємства не здатні в повному обсязі контролювати своє майбутнє і тому вимушені постійно пристосовуватися до змін. До цього додається посилення конкуренції у всіх сферах діяльності. Зазначені обставини значно підвищують роль бюджетування в організації діяльності та управлінні підприємством, оскільки воно є одним з інструментів фінансового менеджменту, який допомагає планувати, аналізувати контролювати і прогнозувати зміни у фінансово-господарській та виробничій діяльності підприємства.

Загальною метою бюджетування є підвищення ефективності функціонування підприємства шляхом посилення функцій планування і контролю. Бюджетування на підприємстві підвищує ефективність управління витратами; оптимізує витрати і знижує собівартість; допомагає правильно використовувати фінансові ресурси в умовах їх обмеженості; узгоджує цілі і завдання усіх виробничих підрозділів зі стратегією всього підприємства; підвищення ефективності управління ліквідністю, фінансовою стійкістю; проводить прогнозування і управління майбутнім фінансовим станом підприємства.

Ряд вчених розглядає бюджетування як процес, що полягає у складанні бюджетів і контролю за їх виконанням. Чимало науковців відносять бюджетування до складової частини фінансового планування підприємства, тоді як інші обґрунтовують більш широке бачення, досліджуючи бюджетування як окрему систему управління підрозділами господарюючого суб'єкта зі складними внутрішніми зв'язками. Деякі автори вважають бюджетування процесом планування майбутньої діяльності та оформлення його результатів системою бюджетів. Повніше визначення змісту цієї економічної категорії належить іншій групі вчених, які вважають, що бюджетування – це управлінський механізм, який включає в себе планування, облік, аналіз і контроль діяльності підприємства, а також наступні за ним управлінські дії.

Вважаємо, що бюджетування є управлінською технологією, що призначена для розробки фінансового плану з метою більш раціонального використання ресурсів і підвищення ефективності управлінських рішень у зв'язку зі швидкими змінами в економіці, фінансах і технологіях. Бюджетним періодом є календарний рік, у межах якого виділяють короткі періоди: квартали, місяці, декади, тижні. Поділ звітного року на менші періоди також може залежати від галузі діяльності підприємства і того, як часто можуть змінюватись ціни на кінцеву продукцію в цій галузі та на сировину.

В сучасних умовах господарювання, бюджетування на підприємстві є динамічною, гнучкою системою, яка перебуває в тісному зв'язку з умовами функціонування підприємства. Бюджетування, на відміну від традиційних способів управління, здатне ефективно впливати на формування фінансових ресурсів, рух коштів та на фінансово-економічні результати діяльності, оптимізувати відхилення план/факт, коригувати діяльність шляхом прийняття відповідних управлінських рішень.

Слід відзначити, що, незважаючи на існування багатьох переваг, бюджетуванню також властиві негативних моменти для підприємств. Проте, ці недоліки можна подолати шляхом удосконалення організаційної структури підприємства, яка дозволить персоналізувати функції та відповідальність керівників. Також важливим елементом у досягненні позитивних результатів від впровадження системи бюджетування є правильне визначення центрів відповідальності та надання усіх необхідних повноважень відповідальним особам. Оскільки, саме контроль за правильністю використання наукових підходів у практичній діяльності менеджерів усіх рівнів дозволить досягти бажаного економічного ефекту. Також необхідно провести стандартизацію даних для налагодження їх спільного використання всіма відділами та підрозділами підприємства. Необхідно удосконалити облікову систему, адже вона є джерелом необхідних даних для бюджетування. Для уникнення негативних наслідків бюджетування необхідно інтегрувати бюджетування з організаційною та інформаційною структурами підприємства. На даний час є досить актуальною проблема удосконалення системи бюджетування на підприємстві шляхом її автоматизації, оскільки процес бюджетування є трудомістким та дорогим для багатьох підприємств.

Для успішного здійснення бюджетування діяльності підприємства необхідна чітка деталізація управлінських процесів, регламентація повноважень та відповідальності усіх працівників управління. З цією метою в першу чергу складаються бюджети по підрозділах, а потім вони зводяться в систему бюджетів по підприємству – загальний бюджет.

Отже, бюджетування є інтегруючим процесом, який дає змогу підвищити якість та оперативність прийняття рішень, максимізувати очікуваний результат і контролювати ризики господарської діяльності. Застосування технологій бюджетування формує основу системи управління доходами, витратами, грошовими потоками тощо.